

***Polska i jej wschodni sąsiedzi*, edit. Bogumił Grott, Olgierd Grott,
Wydawnictwo von Borowiecky, Warszawa 2016, pp. 450**

***Polska i jej wschodni sąsiedzi*, red. Bogumił Grott, Olgierd Grott,
Wydawnictwo von Borowiecky, Warszawa 2016, ss. 450**

Taking up the issue of Eastern Poland policy, socio-political relations in the II Republic of Poland, the analysis of Poland's modern relations with the Baltic States, Belarus, Ukraine or the Russian Federation has become an increasingly frequent phenomenon in recent years. Political scientists, historians, sociologists, internationalists, literary scholars and culturists conduct research to deepen knowledge of the past of the Polish state, to understand contemporary relations between neighboring nations seeking answers to past events. Not without significance is classic, for many countries whose boundaries have changed, nostalgia for the lost area – apart from Poland strongly emphasized e.g. in Germany. Importantly, the interest in borderland issues in Eastern Europe is especially important when dealing with a number of political and social processes in Eastern Europe, recalling for example the consequences of the breakup of the Soviet Union, the civil war in Ukraine since 2014, opposition protests and the problems of the Polish minority in Belarus, or non-compliance by Lithuania with international obligations to the rights of Poles living in that country. Awareness of the seriousness of the events east of the Bug prompts Polish politicians and

Podjęmowanie tematyki polityki wschodniej Polski, stosunków społeczno-politycznych na obszarze II RP, analiza współczesnych relacji Polski z państwami nadbałtyckimi, Białorusią, Ukrainą czy Federacją Rosyjską stają się w ostatnich latach zjawiskiem coraz częstszym. Politolodzy, historycy, socjologowie, internacjologowie, literaturoznawcy czy kulturoznawcy prowadzą badania, które służą pogłębieniu wiedzy o przeszłości państwa polskiego, zrozumieniu współczesnych zależności między sąsiadującymi narodami, szukając odpowiedzi w wydarzeniach z przeszłości. Nie bez znaczenia jest klasyczna dla wielu państw, których granice uległy zmianom, nostalgia za obszarem utraconym – oprócz Polski mocno akcentowana np. w Niemczech. Co istotne, zainteresowanie tematyką kresową, obszarem Europy Wschodniej jest szczególnie ważne, kiedy mamy do czynienia z wieloma procesami politycznymi i społecznymi w Europie Wschodniej, wspominając tylko konsekwencje rozpadu Związku Radzieckiego, wojnę domową na Ukrainie trwającą od 2014 r., protesty opozycji i problemy mniejszości polskiej na Białorusi czy nierespektowanie przez Litwę zobowiązań międzynarodowych wobec

researchers to become more interested in eastern issues. The presentation of Wojciech Smarzowski's film *Wołyn* and the takeover of power in Ukraine by the forces referring to the heritage of Stepan Bandera have sparked a lively discussion in Poland over the fate of the Poles murdered and the force exiled from Kresy (the Eastern Borderlands), and in many circles the debate over the meaning and essence of contemporary Polish-Ukrainian relations have intensified, when on the other side there are no clear declarations of condemnation of bad cards in history, and Ukrainian nationalism – unfavorable to Poland, is experiencing the renaissance.

An important aspect in the context of the analyzed subject is undoubtedly the increase of Poland's international position after joining the European Union, raising the level and quality of life in it, which affects the imagination of less affluent neighbors, increase in the possibility of financing development policy in areas of significant importance to Poland (Belarus, Ukraine, Moldova, Georgia). Thanks to the increased political interest, which also has financial implications, the presence of Poland in these areas is increasing.

Among other things is the extensive publication edited by Bogumił and Olgierd Grott (recognized researchers of the border issues, aspects of nationalism, religious studies or contemporary right-wing political thought) deals with these abovementioned problems and dependencies. The articles contained in it were presented without distinguishing separate thematic sections, though with a noticeable effect link on the majority of pub-

praw Polaków żyjących w tym państwie. Świadomość powagi wydarzeń dziejących się na wschód od Bugu skłania polskich polityków i badaczy do większego zainteresowania się kwestiami wschodnimi. Projekcja filmu *Wołyn* Wojciecha Smarzowskiego i przejście władzy na Ukrainie przez siły odwołujące się do dziedzictwa Stepana Bandery wywołały w ostatnich latach w Polsce żywą dyskusję nad losem Polaków mordowanych i siłą wygnanych z Kresów, a w wielu środowiskach wzmożła się debata nad sensem i istotą współczesnych stosunków polsko-ukraińskich, kiedy po drugiej stronie nie padają jasne deklaracje potępienia niechlubnych kart w historii, a nacjonalizm ukraiński – nieprzychylny Polsce – przeżywa renesans.

Ważnym aspektem w kontekście analizowanej tematyki jest niewątpliwie wzrost pozycji międzynarodowej Polski po wstąpieniu do Unii Europejskiej, podniesienie poziomu i jakości życia w niej, co oddziałuje na wyobraźnię obywateli mniej zamożnych sąsiadów, rozwijanie możliwości finansowania polityki rozwojowej na obszarach dla niej istotnych (Białoruś, Ukraina, Mołdawia, Gruzja). Dzięki wzmożonemu zainteresowaniu politycznemu, którego konsekwencją bywa także zaangażowanie finansowe, obecność Polski na tych obszarach się zwiększa.

lications. The book begins with the text of Professor Bogumil Grott on a difficult and important subject *Dwa etapy zagłady Polaków i polskości na dalszych Kresach (1917-1938)* [*Two stages of the extermination of Poles and Polishness in the further Kresy (1917-1938)*], whose content also fits in the contemporary political debate in Poland. Further fragments of the monograph refer to issues related to, among others, Ukrainian nationalism (Bogumił Grott, *Nacjonalizm ukraiński i jego funkcja w polityce polskiej* [*Ukrainian nationalism and his function in Polish politics*]; Grzegorz Mazur, *Polska wobec renesansu skrajnie nacjonalistycznych tendencji na współczesnej Ukrainie. Zarys problemu* [*Poland in the face of the renaissance of extreme nationalist tendencies in contemporary Ukraine*]), contemporary aspects of international relations (apart from the above-mentioned text of Grzegorz Mazur also: Czesław Partacz, *Polska a członkostwo Ukrainy w UE i NATO* [*Poland and Ukraine's membership in the EU and NATO*], Andrzej Zapałowski, *Wyzwania dla Polski związane z rywalizacją Niemiec i Rosji o wpływy na byłych Kresach Rzeczypospolitej* [*Challenges for Poland related to the rivalry between Germany and Russia for influences on the former Kresy of Poland*], Małgorzata Stefanowicz, *Polska i Rosja wobec swoich diaspor na Litwie w latach 1990-2004* [*Poland and Russia towards their diaspora in the years 1990-2004*], Krzysztof Karczewski, *Aleksander Dugin – teoretyk imperia- lizmu rosyjskiego w dobie postsowieckiej i kwestia suwerenności państwa polskiego* [*Aleksander Dugin – the theorist of Russian imperialism in the post-Soviet era and*

Między innymi o wyżej wymienionych problemach i zależnościach traktuje obszerna publikacja pod redakcją Bogumiła i Olgierda Grottów – uznanych badaczy problematyki kresowej, aspektów nacjonalizmu, badań religioznawczych czy współczesnej prawniczej myśli politycznej. Zgromadzone w niej artykuły przedstawione zostały bez wyodrębnienia osobnych działów tematycznych, choć z zauważalnym związkiem skutkowym większości publikacji. Książkę rozpoczyna trudnym i ważnym tematem tekst profesora Bogumiła Grotta *Dwa etapy zagłady Polaków i polskości na dalszych Kresach (1917-1938)*, którego treść wpisuje się także we współczesną debatę polityczną w Polsce. Kolejne fragmenty monografii dotyczą zagadnień związanych m.in. z nacjonalizmem ukraińskim (Bogumił Grott, *Nacjonalizm ukraiński i jego funkcja w polityce polskiej*; Grzegorz Mazur, *Polska wobec renesansu skrajnie nacjonalistycznych tendencji na współczesnej Ukrainie. Zarys problemu*), współczesnych aspektów stosunków międzynarodowych (oprócz ww. tekstu Grzegorza Mazura także: Czesław Partacz, *Polska a członkostwo Ukrainy w UE i NATO*; Andrzej Zapałowski, *Wyzwania dla Polski związane z rywalizacją Niemiec i Rosji o wpływy na byłych Kresach*

the question of the sovereignty of the Polish state]). Most materials deal with the period of functioning of the Second Republic. In addition to the two abovementioned works by prof. Grott also: Lucyna Kulińska, *Prometeizm jako wielkie nieporozumienie w polityce wewnętrznej II Rzeczypospolitej* [*Prometheism as a great misunderstanding in the internal politics of the Second Republic*]; Aneta Dawidowicz, *Ludność kresowa w myśli politycznej Stronnictwa Narodowego (do 1939 roku)* [*Borderland population in the political thought of the National Party (until 1939)*]; Two positions by Maciej Strutyński, *Biskup Grzegorz Chomyszyn i kwestia polsko-ukraińskiego porozumienia w II Rzeczypospolitej* [*Bishop Grzegorz Chomyszyn and the issue of the Polish-Ukrainian agreement in the Second Republic*]; *Koncepcja rozwiązywania problemu kresów południowo-wschodnich RP w ujęciu Jędrzeja Giertycha* [*The concept of solving the problem of the south-eastern borders of Poland in terms of Jędrzej Giertych*]; Olgierd Grott, *Szlachta zagrodowa jako czynnik w polityce repolonizacji na Kresach Wschodnich II RP* [*Farm noblemen as a factor in the policy of repolonization in the Eastern Borderland of The Second Republic of Poland*]).

Apart from the abovementioned chapters in the monograph, we also find entries related to the works of Józef Mackiewicz (Rafał Łętocha, *Spadkobierca Wielkiego Księstwa. Ziemia wschodnie w twórczości Józefa Mackiewicza* [*The heir of the Grand Duchy, Eastern Lands in the works of Józef Mackiewicz*]) and with martyrology, ethnic politics and political thought: Renata Pomarańska, *Obraz martyrologii Polaków*

Rzeczypospolitej; Małgorzata Stefanowicz, *Polska i Rosja wobec swoich diaspor na Litwie w latach 1990-2004*; Krzysztof Karczewski, *Aleksander Dugin – teoretyk imperializmu rosyjskiego w dobie postsowieckiej i kwestia suwerenności państwa polskiego*). Gros materiałów traktuje o okresie funkcjonowania II Rzeczypospolitej. Oprócz wspomnianych już wyżej dwóch pozycji prof. Grotta także: Lucyna Kulińska, *Prometeizm jako wielkie nieporozumienie w polityce wewnętrznej II Rzeczypospolitej*; Aneta Dawidowicz, *Ludność kresowa w myśli politycznej Stronnictwa Narodowego (do 1939 roku)*; dwie pozycje Macieja Strutyńskiego, *Biskup Grzegorz Chomyszyn i kwestia polsko-ukraińskiego porozumienia w II Rzeczypospolitej*; *Koncepcja rozwiązywania problemu kresów południowo-wschodnich RP w ujęciu Jędrzeja Giertycha*; Olgierd Grott, *Szlachta zagrodowa jako czynnik w polityce repolonizacji na Kresach Wschodnich II RP*).

Oprócz wymienionych rozdziałów w monografii odnajdujemy jeszcze pozycje związane z twórczością Józefa Mackiewicza (Rafał Łętocha, *Spadkobierca Wielkiego Księstwa. Ziemia wschodnie w twórczości Józefa Mackiewicza*) oraz z martyrologią, polityką etniczną i myślą

w doświadczeniach osobistych i utworach autorów literatury kresowej [The image of Polish martyrology in personal experiences and works of authors of the borderland literature]; Bartosz Koziński, *Problemy implementacyjne polityki etnicznej Rządu RP na Uchodźstwie w latach 1939-1947* [Problems of implementation of ethnic policy of the Government of the Republic of Poland in Exile in 1939-1947]; Krzysztof Cebul, *Polska emigracyjna myśl polityczna (1939-1956) w obliczu rozszerzania się sowieckich wpływów w Europie. Wybrane koncepcje* [Polish emigre political thought (1939-1956) in the face of the expansion of Soviet influence in Europe. Selected concepts].

Undoubtedly, a valuable element application is to collect in one monograph non-casual investigators dealing with similar subjects. The vast majority of articles deal with the past, especially about the Second Republic of Poland, which marked a significant imprint on the identity of the Borderlands, which places the monograph on the border of historical and political research. The map on the cover of the book presenting the old and present borders of the Polish-Lithuanian Commonwealth and contemporary Polish neighbors is extremely interesting and inspiring. The reviewed monograph develops and systematizes Polish studies of borderland issues and relations of Poland to the phenomena and processes taking place in Eastern Europe, and the importance of the subject matter should lead to turbulent debate.

polityczną: Renata Pomarańska, *Obraz martyrologii Polaków w doświadczeniach osobistych i utworach autorów literatury kresowej*; Bartosz Koziński, *Problemy implementacyjne polityki etnicznej Rządu RP na Uchodźstwie w latach 1939-1947*; Krzysztof Cebul, *Polska emigracyjna myśl polityczna (1939-1956) w obliczu rozszerzania się sowieckich wpływów w Europie. Wybrane koncepcje*.

Niewątpliwie cennym elementem aplikacyjnym jest zebranie w jednej monografii nieprzypadkowych badaczy zajmujących się zbliżoną tematyką. Zdecydowana większość artykułów traktuje o przeszłości, szczególnie o II RP, która na tożsamości Kresów odcisnęła znaczące piętno, co sytuuje monografię na pograniczu badań historycznych i politologicznych. Niezwykle interesująca i inspirująca jest mapa umieszczona na okładce książki przedstawiająca dawne i obecne granice Rzeczypospolitej Obojga Narodów i współczesnych sąsiadów Polski. Recenzowana monografia rozwija i systematyzuje polskie badania tematyki kresowej i stosunków Polski do zjawisk i procesów dziejących się w Europie Wschodniej, a istotność podjętej tematyki powinna skłaniać do burzliwej debaty.

Piotr Pochyły*

University of Zielona Góra, Poland / Uniwersytet Zielonogórski, Polska

* Correspondence address: Instytut Politologii, Uniwersytet Zielonogórski, Al. Wojska Polskiego 69, 65-762 Zielona Góra, Polska, e-mail: piotr_pochyly@yahoo.com.